

„Személyiség és személyesség”

Egyedi hangzásával, stílussteremtő játékával tűnik ki a hazai palettáról az elsősorban világzenei formációk közé sorolt Szabó Enikő és zenekara.

Az együttes tagjai a legkülönbélebb műfajok világából érkeztek, első lemezük, a 2014-es *Szoknyák a porban* magán viseli a jazz, a népzene és az underground motívumait is. Az énekes-dalszerző-szövegíró szerepelt a Balázs Elemér Groupban, az Ökrös együttesben, a Honvéd Művészegyüttes kísérezzenekarában, a Sajnosbátárban, a Holdviolában, a Tabulatúra régizene együttesben és a Pearly Cloudsban is, Gary Lucas zenekarában.

Zenei szocializációjáról, a művészi kitérülködés határaitól, készülő lemezéről is beszélt Szabó Enikő a *Gramofon* olvasóinak.

A közösségi oldalad szerint leányfalui vagy. Benniszülött vagy kiköltöző? Milyen gyökerekkel bírsz?

A családom nagyon régóta lakik Leányfalun, mi tehát nem kiköltözők vagyunk, hanem őslakosok. Kivéve a nagy-papámat, aki Erdélyből érkezett a Dunakanyarba a második világháborúban, éppen azért, mert az itteniek erősen emlékeztették őt a saját hegyeire. Az előzményhez tartozik, hogy a maga 26 évével már vénlánynak tartott nagymamám megálmodta, hogy eljön majd érte valaki, aki pontosan úgy nézett ki az álmában, mint nagyapám a valóságban, még az egyenruhája is olyan volt, mint az álombélinek. A nagy találkozás a leányfalui hajóállomáson történt egy szüreti bálon, majd egy mesebeli családalapítás következett: összeházasodtak, négy gyermekük született, és halálukig boldogan éltek.

Ez már kapcsolható a te kulturális, zenei töltekezésedhez?

A nagymamám rengeteget mesélt, együtt élt a természettel, ismerte a füveket, állatokat, és neki is köszönhetően a nagy közösségi ünnepeken – szüreti bálokon, disznó-torokon – közösen énekeltünk népdalokat, magyar nótákat, többet nagyapám hozott magával Erdélyből. Az otthoni tudásmorzsa után az Óbudai Népzenei Iskolában töltött évek voltak meghatározóak, mikor Budai Ilonától tanultam a dalokat, és ott láttam meg a népdaléneklés, néptánc közösségi erejét. Hallgattunk Muzsikást, Vujicsics Együttest, emellett pedig hatott rám szüleim ízlése, akik a hetvenes évek zenéit, az Illést és az Omegát szerették. Mi, gyerekek pedig beleszórtunk a rendszerváltás végébe, úgyhogy az egész magyar underground kultúra a miénk lett. Szerettük a Balatont, az Európa Kiadót, a helyben hallgatható Bizottságot.

Gondolom, ez a magyarázata annak, hogy kipróbáltad magad a legkülönbélebb műfajokban.

Mindig is érdekelték a különféle zenei műfajok. Teljesen mindegy volt, milyen zenei közegben helyezkedem el, megpróbáltam az általam képviselt üzenetet hitelesen közvetíteni. Hamarosan például a műfajilag besorolhatatlan Tudósok zenekar A38-as koncertjén fogok szerepelni egy citerás feldolgozással, amit én választhattam.

Milyen hangszereken tanultál, illetve tudsz játszani?

Furulyán, zongorán kiskoromtól kezdve, később tenor szaxofonon játszottam hosszú éveken keresztül, aztán citerázni kezdtem, majd a nyíregyházi főiskolán népi ének, citera és énektanár szakon szereztem diplomát.

Énektanárként is tevékenykedtél?

Nekem jó tapasztalataim voltak az énektanárainkkal, ami az otthoni közeggel együtt olyanná tette számomra az éneklést, amilyen az evés és ivás: elemi létszükséglet. Amikor tanítani kezdtem egy középiskolában, ahová hetedikétől érkeztek a diákok, minden év elején leírtattam velük, milyen tapasztalatokat szereztek korábban

ének-zene órákon, és a válaszokból elég lesújtó kép bontakozott ki. Tanárként ezen is szeretnék változtatni, igyekszem folyamatosan új módszereket bevezetni. Próbálom elsajátítani Kokas Klára módszerét, és hasznosítani a népzeneoktatásban, ami kevésbé jellemző.

„Nekem jó tapasztalataim voltak az énektanárainkkal, ami az otthoni közeggel együtt olyanná tette számomra az éneklést, amilyen az evés és ivás: elemi létszükséglet.”

Miért?

Mi úgy tanultunk annak idején népdalokat, hogy nagyon sokszor meghallgattuk az épp aktuálisat, mire magunk is megpróbáltuk elénekelni, tehát ez a módszer az ismétlésen alapul. A Kokas-módszer egyfajta szabadságot ad, aminek eredményeként egy népdalt megtaníthatsz több mint harmincféleképpen. Például kicserélted a népdal szövegében szereplő szavakat a tanítványokkal, akik így jóformán személyre szabottan tanulják meg végül a dalt, játékosabb, élményszerűbb formában. A kisebbekkel így tanítom a népdalokat, míg a nagyobbakkal megmaradt az autentikus előadók hallgatása. Szerintem a népdal és népzene tanítása társadalmi ügy kéne, hogy legyen. Divatba kellene hozni a népdaléneklést, leginkább a közmédia segítségével. Ellenkező esetben a következő generációknak már egyre kevésbé lesz sajátja ez a nyelvi világ. A Csoóri Sándor Alap pályázatai vagy a Halmos Béla Program sokat javíthatnak a jelenlegi helyzeten.

Felteszem, jót tett az ügynek az úgynevezett világzene elterjedése is. Van mit féltetni az autentikus népzene emiatt?

Szerintem fontos, hogy egymás mellett létezzen az autentikus népzene művelő és óvó, és az azt ízlésesen felhasználó muzsikások tábor. Előbbiek őrzik és továbbadják, saját közegében tartják a népzene, utóbbiak megint csak fontos kulturális szerepet játszanak. Ott van például a „Ha te tudnád, amit én” kezdetű népdal, amelyet Nikola Parovék remekül feldolgoztak, és amit további harminc együttes tett magáévá és játszik, óriási feladatot teljesítve ezzel a népzene népszerűsítésében és terjesztésében. Aztán gondolkodtam a *Most múlik pontosan* című Quimby-dal feldolgozásainak titkán. Nem emlékszem más olyan dalra az elmúlt két-három évtizedből, amelyik életkortól, földrajzi helytől függetlenül olyan sokáig annyira népszerű volt, mint ez. Mi lehet a varázsa? Szerintem az, hogy a szerző, az énekes és a zenészek annyira hitelesen benne vannak ebben a dalban, ami csak nagyon kivételes esetekben valósul meg. Egy gyűjtés alkalmával az asszony azt mondta egyik dal kapcsán: azt nem ő tudja a legjobban elénekelni a falujukban, mert az nem az ő dala. Menjek át a másik házba, ott a Duduj Róza néni sokkal jobban éneklie – és csakugyan.

„...a népdal és népzene tanítása társadalmi üggyé kéne, hogy legyen.”

Vagyis a személyiség és a személyesség a döntő?

Így van. Kikkel, milyen módon tudja az ember a leghitelesebben kifejezni dalban önmagát, hogy az a hallgató számára átélhető legyen. 2014-ig mások szövegeit énekelhettem vendégszereplőként, első lemezünkön viszont már a sajátjaimat. Az, hogy népi hangszerek is kísérnek, saját szocializációból fakad. A tagok a barátaim, van, akivel rockzenei koncerten ismerkedtem meg, van, akivel táncházban. Aránylag sokat koncertezünk. Ugyanakkor óriási útkeresésben vagyok, miközben készülök az új albumunk megjelenésére. Azért nehezebb az új anyag elkészítése, mert ez sokkal személyesebb lesz az életem alakulása miatt. Nagyon mélyre kell ásnom magamban, hogy hitelesen szövegekbe, dalokba önthessem a lelkem. Még érnie kell, de szeretném, ha egy éven belül megjelenne.

Milyen visszajelzéseket kaptál, kaptatok az elmúlt négy évben?

Az első lemez úgy született, hogy számos emberrel beszélgettem a magánéletéről, amiket aztán dalokban beszéltem el, vagyis sokféle élethelyzetet felvázoltunk az anyagban. Volt egy női levélíró, aki például arról számolt

be, hogy az autójában folyamatosan hallgatott album hatására abbahagyta a pszichológushoz járást. Számomra pont ez a zenekészítés és hallgatás lényege, hogy a dalok által magad találj meg a válaszokat saját élethelyzetedre, az abból fakadó kérdéseidre.

Mikről írod a szövegeidet?

Például arról, milyen emlékezni olyan dolgokra, amik már nincsenek, olyan emberekre, akik már nem élnek. Milyen beleszeretni valakibe úgy, hogy azt csak mások látják rajtad, de te még nem akarsz bevallani magadnak. Ezek a témák nem egyértelműen fogalmazódnak meg a dalszövegekben, inkább elrejtve, és senkinek sem kínálnak úgynevezett megoldásokat a maga élethelyzetére.

Te hogyan szemléled a világot?

Próbálok meglátni és értékelni a szerencsém, merthogy számtalanszor ért szerencse a pályám során. Például amikor egy parányi klubban énekeltem valahol a város mélyén jóformán közönség nélkül, és Balázs Elemér a barátaival épp oda tért be egy italra. Meghallott, és másnap már meg is hívott az egyik produkciójába énekelni. Sokat tanultam tőle.

„Nagyon mélyre kell ásnom magamban, hogy hitelesen szövegekbe, dalokba önthessem a lelkem.”

Hogyan készül egy tetszés szerint kiválasztott dal az új lemezekre?

Először megtörténik valami, amit valahogyan megélek. Vagy hatalmas bánatom, vagy hatalmas örömöm lesz tőle, tehát fontos, hogy alaposan eltaláljon. Hazafelé a telefonomra feldúdoló egy vázlatos szöveget, amit Könczöl János gitáros barátommal tovább csiszolunk. A nehézséget az jelenti, hogy én már hallom a fejemben a dalt komplett hangszerelésben, míg ő nem, de igyekezzük megtalálni a közös nevezőt. Ezt aztán megmutatjuk a többieknek (Molnár Mátyás – ütősök, Csernók Klári – hegedű, brácsa, Kisgyőri Krisztián – nagybögő, vokál, Szabó Dániel – cimbalom), ők pedig hozzáteszik, amit gondolnak erről a dalról. Végül aztán összeáll minden. Megjegyzem, az utóbbi időben szívesen adom elő a dalokat duóban Rác Krisztián jazzgitárossal.

Középtávú terveid között mi szerepel az énektanításon, az új lemez készítésén és a duófellépéseken kívül?

Most jelent meg a Fonó gondozásában a Pearly Clouds lemeze, amin én éneklek. Velük koncertezem gyakrabban a tél folyamán. A New York-i gitárossal, Gary Lucas-szal már játszottunk együtt, például a híres londoni Oto Club-ban, a Budapest Jazz Club-ban, a Szigeten és Szentendrén. Nagy sikere volt a produkciónak, reméljük a folytatás is érdekes lesz.

BUDAI VIGADÓ

ÖRÖKSÉG KULTÚRA ÉLMÉNY

KÁPRÁZATOS TÁNCELŐADÁSOKKAL, KONCERTEKKEL, KÉPZÉSEKKEL,
GYERMEKPROGRAMOKKAL VÁRJUK A GYÖNYÖRŰEN FELÚJÍTOTT BUDAI VIGADÓBAN!

HAGYOMÁNYOK HÁZA | 1011 Budapest, Corvin tér 8. | www.hagyomanyokhaza.hu